

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

de sistare a procesului privind controlul constituționalității Hotărârii
Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 12 din 2 februarie 2023

CHIȘINĂU

14 martie 2023

DECIZIE DE SISTARE A PROCESULUI A PROCESULUI PRIVIND CONTROLUL
CONSTITUȚIONALITAȚII

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 7 februarie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 14 martie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 7 februarie 2023, pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de dna Marina Tauber, deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

2. Autoarea sesizării îi solicită Curții Constituționale să verifice constituționalitatea Hotărârii Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 12 din 2 februarie 2023.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

3. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 6 Separația și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 32

Libertatea opiniei și a exprimării

„(1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

(2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

(3) Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.”

Articolul 40

Libertatea întrunirilor

„Mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protecției drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

4. Prevederile Hotărârii Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 12 din 2 februarie 2023 sunt următoarele:

„În temeiul art. 66 lit. m) din Constituția Republicii Moldova, al art. 15 și art. 18 alin. (2) din Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de

DECIZIE DE SISTARE A PROCESULUI A PROCESULUI PRIVIND CONTROLUL
CONSTITUȚIONALITAȚII

război, având în vedere propunerea Guvernului Republicii Moldova, care are la bază Raportul Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova privind necesitatea prelungirii stării de urgență, precum și ținând cont de situația legată de securitatea regională și pericolul la adresa securității naționale,

Parlamentul adoptă prezenta hotărâre.

Art. 1. – Starea de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova, declarată prin Hotărârea Parlamentului nr. 41/2022 și prelungită prin Hotărârea Parlamentului nr.105/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 163/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 245/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 278/2022 și Hotărârea Parlamentului nr. 330/2022, se prelungește cu 60 de zile începând cu data de 4 februarie 2023.

Art. 2. – Abilitarea Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova de a emite dispoziții pe perioada stării de urgență în vederea punerii în executare a măsurilor prevăzute la art. 2 din Hotărârea Parlamentului nr. 41/2022 privind declararea stării de urgență rămâne aplicabilă pe durata prevăzută la art. 1 din prezenta hotărâre.

Art. 3. – Dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova sunt obligatorii și executorii pentru conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, ai agenților economici, ai instituțiilor publice, precum și pentru cetățeni și alte persoane aflate pe teritoriul Republicii Moldova.

Art. 4. – Dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova intră în vigoare în momentul emiterii.

Art. 5. – Parlamentul Republicii Moldova va informa, în termen de 3 zile, Secretarul General al ONU și Secretarul General al Consiliului Europei despre prezenta hotărâre și cauzele adoptării acesteia.

Art. 6. – Prezenta hotărâre intră în vigoare la data adoptării, se aduce de îndată la cunoștința populației prin mijloacele de informare în masă și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Art. 7. – Prezenta stare de urgență nu afectează organizarea și desfășurarea în unitatea teritorială autonomă Găgăuzia a alegerilor pentru funcția de Guvernator (Bașcan) și a celor parțiale pentru Adunarea Populară a Găgăuziei din primăvara anului 2023.”

5. Prevederile relevante ale Hotărârii Parlamentului privind declararea stării de urgență nr. 41 din 24 decembrie 2022 sunt următoarele:

„[...]”

Art. 2. – Pe perioada stării de urgență, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova va emite dispoziții în vederea punerii în executare a următoarelor măsuri:

- 1) instituirea unui regim special de intrare și ieșire din țară;
- 2) stabilirea regimului special de folosire a spațiului aerian;
- 3) instituirea unui regim special de circulație pe teritoriul țării, inclusiv în ceea ce privește circulația și controlul mărfurilor;

DECIZIE DE SISTARE A PROCESULUI A PROCESULUI PRIVIND CONTROLUL
CONSTITUȚIONALITAȚII

- 4) expulzarea de pe teritoriul țării a persoanelor a căror prezență poate afecta asigurarea ordinii publice și a securității statului;
- 5) evacuarea provizorie a cetățenilor din zonele ce prezintă pericol pentru viață și asigurarea obligatorie a acestora cu locuri de cazare permanentă sau provizorie;
- 6) alocarea mijloacelor financiare pentru punerea în aplicare a dispozițiilor Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, în caz de necesitate;
- 7) stabilirea unui regim special de lucru pentru agenți economici și instituții publice, soluționarea altor chestiuni privind activitatea acestora, necesare desfășurării lucrărilor de salvare-deblocare și a altor lucrări de neamânat;
- 8) interzicerea desfășurării adunărilor, manifestațiilor publice și a altor acțiuni de masă;
- 9) interzicerea creării și activității formațiunilor paramilitare ale persoanelor aflate pe teritoriul statului;
- 10) dispunerea, la necesitate, a raționalizării consumului de alimente și de alte produse de strictă necesitate;
- 11) dispunerea, în caz de necesitate, a sistării temporare a livrării gazelor, energiei electrice și apei potabile;
- 12) adoptarea deciziilor necesare în scopul întreprinderii unor acțiuni rapide de asigurare cu gaze naturale, cu energie electrică și cu alte surse energetice, inclusiv prin derogare de la prevederile normative;
- 13) coordonarea activității mijloacelor de informare în masă privind:
 - a) informarea populației despre cauzele și proporțiile situației excepționale, despre măsurile întreprinse pentru prevenirea pericolului, lichidarea urmărilor acestei situații și protecția populației;
 - b) familiarizarea populației cu regulile de comportare în timpul situației excepționale;
 - c) introducerea unor reguli speciale de utilizare a mijloacelor de telecomunicații, combaterea dezinformării, a știrilor false și a discursului de ură;
- 14) interzicerea demisiei lucrătorilor, cu excepția cazurilor prevăzute de actele normative, pentru această perioadă;
- 15) modificarea procedurii de numire în funcție și de destituire a conducătorilor agenților economici și ai instituțiilor publice;
- 16) implicarea cetățenilor pentru prestări de servicii în interes public în condițiile legii;
- 17) efectuarea, în modul stabilit de lege, a rechizițiilor de bunuri în scopul prevenirii și lichidării consecințelor situațiilor care au impus declararea stării de urgență;
- 18) efectuarea acțiunilor necesare pentru protecția infrastructurii critice, precum și pentru asigurarea securității cibernetice;
- 19) efectuarea altor acțiuni necesare în vederea prevenirii, diminuării și lichidării consecințelor situațiilor care au impus declararea stării de urgență;
- 20) întreprinderea măsurilor necesare pentru gestionarea fluxurilor migraționale;

21) accesarea și gestionarea asistenței internaționale pentru durata stării de urgență.

[...]"

ÎN DREPT

A. Argumentele autoarei sesizării

6. Autoarea sesizării menționează că legislatorul nu a argumentat necesitatea prelungirii stării de urgență și nu a stabilit cu exactitate măsurile urgente care pot fi adoptate de Comisia pentru Situații Excepționale. La prelungirea stării de urgență, legislatorul a acceptat propunerea Guvernului fără să formuleze vreo obiecție sau să analizeze măsurile care se impun, lăsându-i Comisiei o marjă discreționară largă în acest domeniu. Acest fapt i-a permis Comisiei să adopte măsuri care nu au nimic în comun cu depășirea stării de urgență. De asemenea, la prelungirea stării de urgență, Guvernul nu a argumentat în ce măsură competențele obișnuite ale Guvernului și ale Parlamentului sunt insuficiente pentru depășirea stării de urgență și dacă era necesară delegarea unor competențe lărgite Comisiei. Autoarea observă că timp de aproximativ un an de zile de la declararea stării de urgență prin Hotărârea Parlamentului nr. 41 din 24 februarie 2022, circumstanțele și riscurile care au stat la baza declarării stării de urgență nu s-au schimbat.

7. Autoarea notează că riscurile invocate de Guvern în propunerea de prelungire a stării de urgență sunt false. Cu privire la criza energetică, autoarea menționează că din discursul fostei prim-ministre în ședința plenară a Parlamentului a rezultat că Republica Moldova a semnat contracte de livrare a energiei electrice, iar din declarațiile fostului ministru al infrastructurii rezultă că Republica Moldova dispune de stocuri de gaze naturale pentru cel puțin 2-3 luni. Referitor la criza refugiaților, autoarea susține că numărul refugiaților s-a redus semnificativ și că mecanismele de gestionare sunt consolidate, iar în caz de necesitate, Parlamentul poate interveni cu reglementări. Autoarea consideră că argumentul referitor la declararea stării de urgență în alte state din regiune este, de asemenea, fals, deoarece în Letonia și Lituania a fost declarată stare de urgență doar în zonele de frontieră. Cu privire la riscul extinderii conflictului militar din Ucraina, autoarea notează că, conform declarațiilor autorităților naționale și ale oficialilor străini, acest risc a fost exclus.

8. Autoarea notează că în Republica Moldova funcționează un Guvern și un Parlament cu competențe depline, care pot adopta decizii necesare în vederea depășirii crizei. Dacă sunt necesare măsuri urgente, atunci Parlamentul a avut suficient timp să modifice procedurile legale, în vederea gestionării mai eficiente a crizei energetice sau din alt domeniu.

9. De asemenea, autoarea excepției notează că la punctul 2) din Hotărârea contestată Parlamentul nu a abilitat în mod expres Comisia cu competențe precise, ci a făcut trimitere la competențele stabilite în Hotărârea Parlamentului nr. 41 din 24 februarie 2022.

DECIZIE DE SISTARE A PROCESULUI A PROCESULUI PRIVIND CONTROLUL
CONSTITUȚIONALITAȚII

10. Autoarea mai notează că Hotărârea contestată i-a permis Comisiei pentru Situații Excepționale să adopte mai multe dispoziții care afectează separația puterilor în stat și drepturile fundamentale ale persoanelor. De exemplu, autoarea face trimitere la dispoziții ale Comisiei prin care a fost înlocuit administratorul unei întreprinderi care gestiona Aeroportul internațional Chișinău, au fost stabilite reguli de procedură referitoare la procesele de judecată, au fost instituite reguli și proceduri noi de import al țigaretelor, au fost stabilite derogări de la legislație care au afectat dreptul la libertatea întrunirilor, a fost rectificată Legea bugetului pentru anul 2022, precum și a fost stabilită o derogare de la legislație în baza căreia au fost suspendate licențele de emisie a șase posturi de televiziune.

11. Astfel, dat fiind caracterul incert al Hotărârii contestate, autoarea sesizării consideră că Comisia a adoptat dispoziții care au restrâns în mod nejustificat dreptul la libertatea opiniei, libertatea întrunirilor, concurența loială, dreptul la muncă, egalitatea tuturor în fața legii, accesul liber la justiție, dreptul la apărare și dreptul la proprietate.

12. Autoarea mai menționează că Parlamentul nu a efectuat un control parlamentar cu privire la corectitudinea aplicării hotărârilor privind declararea stării de urgență. Acest fapt a condus la preluarea de către Comisie a atribuțiilor Parlamentului și ale Guvernului în contextul în care aceste instituții sunt deplin funcționale.

13. În consecință, autoarea sesizării consideră că Hotărârea contestată încalcă articolele 1 alin. (3), 6, 23, 32, 40 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Hotărârii Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 330 din 1 decembrie 2022, ține de competența Curții Constituționale.

16. Conform articolului 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, deputații din Parlament au competența de a sesiza Curtea Constituțională.

17. Obiectul sesizării îl constituie Hotărârea Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 12 din 2 februarie 2023. Această Hotărâre nu a constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate.

18. La examinarea sesizării s-a constatat o paritate de voturi. Examinarea constituționalității Hotărârii Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 12 din 2 februarie 2023 se sistează pe baza articolelor 60 lit. f) și 66 alin. (5) din Codul jurisdicției constituționale.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. a), 140 din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 60 lit. f), 61 alin. (3), 64 și 66 alin. (5) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIZIE DE SISTARE A PROCESULUI A PROCESULUI PRIVIND CONTROLUL
CONSTITUȚIONALITAȚII

DECIDE:

1. *Se sistează* procesul privind controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului privind prelungirea stării de urgență nr. 12 din 2 februarie 2023, depusă de dna Marina Tauber, deputat în Parlamentul Republicii Moldova.
2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 14 martie 2023

DCC nr. 28

Dosarul nr. 26a/2023